

Sygn. akt II PSK 187/21

POSTANOWIENIE

Dnia 27 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa Z. K.
przeciwko Izbie Administracji Skarbowej w [...] o przywrócenie do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 27 stycznia 2022 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w P.
z dnia 26 czerwca 2020 r., sygn. akt VIII Pa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek pozwanej o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 czerwca 2020 r. Sąd Okręgowy w P. w sprawie z powództwa Z.K. przeciwko pozwanej Izbie Administracji Skarbowej w P. o przywrócenie do pracy, na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego w Ś. z dnia 17 sierpnia 2016 r., którym oddalono powództwo, zmienił zaskarżony wyrok i zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 10.206,42 zł tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem wypowiedzenie umowy o pracę, oddalił powództwo w zakresie roszczenia o przywrócenie do pracy, koszty postępowania między stronami wzajemnie zniósł (pkt I), oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt II), koszty procesu za instancję odwoławczą oraz koszty postępowania kasacyjnego między stronami zniósł wzajemnie (pkt III).

W tej sprawie ustalono, że powód powołując się na naruszenie przez pracodawcę art. 32 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 263; dalej: ustawa o związkach zawodowych) domagał się przywrócenia do pracy na poprzednich warunkach pracy i płacy. Sąd Rejonowy w Ś. wyrokiem z dnia 17 sierpnia 2016 r. oddalił powództwo, a Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 7 czerwca 2017 r. oddalił apelację. Sąd Najwyższy na skutek skargi kasacyjnej powoda wyrokiem z dnia 21 marca 2019 r., II PK 313/17, uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania. Konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku implikował brak precyzyjnych ustaleń odnośnie do zakresu inkorporacji zakładowej organizacji związkowej przez międzyzakładową organizację związkową oraz co do trwania dodatkowego okresu ochrony związkowej powoda, subsumpcja art. 45 § 1 i 3 k.p. oraz art. 8 k.p. nie uwzględniła wzmożonej ochrony stosunku pracy działacza związkowego.

Sąd Okręgowy po ponownym rozpoznaniu sprawy uznał apelację powoda za słuszną co do zasady, ale nie w zakresie roszczenia o przywrócenie do pracy. Ustalono, że ochronie na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych powód podlegał od dnia 30 marca do dnia 30 września 2010 r. i następnie przez krótki okres w październiku 2010 r., począwszy od dnia 14 października, gdy do związku przystąpiła U. K., a do czasu złożenia powodowi przez P. R. w październiku 2010 r. oświadczenia, że jego deklaracja oznacza definitywne wystąpienie ze związków zawodowych. Mając na uwadze powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że w dacie wypowiedzenia umowy o pracę powód podlegał ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy na podstawie art. 32 ust. 2 ustawy o związkach zawodowych. Wręczając powodowi wypowiedzenie pracodawca naruszył zatem prawo, ale do rozstrzygnięcia sprawy potrzebne było odniesienie się do zarzutów apelacji co do braku podstaw do przywrócenia powoda do pracy. Sąd Okręgowy zaakceptował ustalenia Sądu Rejonowego i ocenę działań powoda, przyjmując, że swoim zachowaniem wielokrotnie w sposób naganny naruszył on swoje obowiązki pracownicze oraz w sposób naruszający zasady współżycia społecznego dawał wyraz swojej dezaprobaty dla przełożonego. Pracodawca sformułował na piśmie 16 przyczyn uzasadniających wypowiedzenie umowy o

pracę, a spośród tych przyczyn cztery odnosiły się do nieprawidłowości w wykonywaniu przez powoda obowiązków pracowniczych w trakcie kontroli w WOSiR, T. (...) spółka z o.o. w likwidacji oraz w przedsiębiorstwie M. K., a sześć przyczyn do zachowania powoda względem pracodawcy. W ocenie Sądu Okręgowego zachowanie powoda uzasadniało wypowiedzenie mu umowy o pracę, bowiem względem pracodawcy było wyjątkowo aroganckie (m.in. lekceważące odnoszenie się do przełożonego C.K. przejawiające się w próbie zastraszania przełożonego w dniu 24 lutego 2010 r. i lekceważącym wobec niego zachowaniu, inicjowanie postępowań przygotowawczych w tym zakresie, zakończonych umorzeniem, lekceważące zachowanie w dniu 21 kwietnia 2011 r. w trakcie rozmowy dotyczącej odebrania dodatku kontrolerskiego, zasypywanie pracodawcy wnioskami o udzielenie informacji publicznej i składanie w tym zakresie zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa oraz wprowadzanie atmosfery niepokoju, obaw i wzajemnej podejrzliwości wśród pracowników), a osobista niechęć powoda do przełożonego nie uzasadniała tak naganego zachowania. Ponadto działania związku zawodowego ukierunkowane były na utrzymanie stałej liczby członków i to wbrew zapotrzebowaniu ze strony pracowników urzędu. Sąd Okręgowy doszedł zatem do przekonania, że w sprawie zachodzą podstawy do stosowania art. 8 k.p., tj. uznania, że powoływanie się przez powoda na ochronę stosunku pracy stanowi nadużycie prawa podmiotowego. Na uzasadnienie przywołane zostały okoliczności dotyczące pracy powoda, liczba sformułowanych prawidłowo zarzutów w wypowiedzeniu umowy o pracę, spośród których część to zarzuty poważne, jak choćby zawiadamianie prokuratury, czy nadużywanie prawa do informacji publicznej, a także skala i ciągłość uchybień, a nadto stosunek powoda i związku, którego był on przedstawicielem do naczelnika urzędu, jak i okoliczności dotyczące funkcjonowania związku zawodowego na terenie Urzędu Skarbowego w W., z których wynika, że głównym celem działania związku było prowadzenie sporu z naczelnikiem, a nie działalność związkowa na rzecz pracowników. Według Sądu Okręgowego połączenie organizacji związkowych było podjęte właśnie w celu udzielenia powodowi ochrony, a część z przyczyn wskazanych przez pozwaną w wypowiedzeniu mogło być potraktowane jako ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych. Sąd zwrócił też

uwagę na upływ czasu od rozwiązania stosunku pracy i związane z tym kwestie zmian organizacyjnych u pracodawcy, zmian przepisów i brak praktyki powoda przez ten okres co do zagadnień, którymi zajmowałby się w przypadku przywrócenia go do pracy.

Powód wniósł skargę kasacyjną wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego: 1) art. 45 § 3 k.p., przez jego błędne niezastosowanie i uznanie, że w niniejszej sprawie przywrócenie go do pracy jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa i na tej podstawie orzeczenie odszkodowania w miejsce przywrócenia do pracy; 2) art. 32 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy o związkach zawodowych w związku z art. 8 k.p. w związku z art. 477¹ k.p.c., przez uznanie, że jego roszczenie o przywróceniu do pracy jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym celem ochrony działacza związkowego i jako takie nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony; 3) art. 45 § 1 k.p., przez błędne niezastosowanie, podczas gdy prawidłowe ustalenia powinny doprowadzić do wydania wyroku zgodnie z żądaniem pozwu i przywrócić powoda do pracy.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości przez uwzględnienie powództwa i przywrócenie go do pracy, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na istnienie istotnego zagadnienia prawnego sprowadzającego się do pytania – „czy naruszenie przez pracownika będącego działaczem związkowym, obowiązków pracowniczych w sposób nie dający się określić jako rażący, przy założeniu, iż pracodawca naruszył przepisy o wypowiedaniu stosunku pracy i zlekceważył obowiązujący przepis art. 32 ustawy o związkach zawodowych, w pełni uzasadnia orzeczenie przez sąd odszkodowanie w miejsce przywrócenia do pracy”.

Skarżący podkreślił, że z racji swojego niedookreślonego charakteru zapis art. 8 kp wielokrotnie dostarcza wątpliwości, co do jego zastosowania w konkretnej sprawie. Rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia prawnego pozwoli więc

wykluczyć niepewność, nie tylko z punktu widzenia pracowników, którzy występują z roszczeniem o przywrócenie do pracy, ale także z punktu widzenia zasady pewności obrotu prawnego występującego w ramach stosunków pracy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana wniosła o oddalenie skargi i zasądzenie od powoda kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., tj. występowaniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało ono sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por.

postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz.158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Obowiązkiem skarżącego jest też wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. Ponadto, skoro istotnym zagadnieniem prawnym w rozmięczeniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa, to w konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114).

Mając na względzie powyższe stwierdzić trzeba, że skarżący nie zdołał wykazać występowania w sprawie wskazanej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Odnosząc się do sformułowanego zagadnienia prawnego przypomnieć trzeba, że w swoim orzecznictwie Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że w razie istnienia rzeczywistych, konkretnych i w pełni usprawiedliwionych przyczyn rozwiązania stosunku pracy, niepozostających w związku z *ratio legis* określonej w art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych szczególnej ochrony stosunku pracy działaczy związkowych, domaganie się

przywrócenia do pracy może w szczególnych sytuacjach faktycznych pozostawać w sprzeczności ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem takiej szczególnej ochrony prawnej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 października 2017 r., II PK 295/16, LEX nr 2426550; z dnia 23 stycznia 2020 r., II PK 145/18, LEX nr 3220920; z dnia 13 czerwca 2019 r., III PK 79/18, LEX nr 2688432; z dnia 17 września 2020 r., II PK 5/19, LEX nr 3071520). Ochrona szczególna działacza związkowego nie ma więc charakteru bezwzględnego. Z całokształtu okoliczności faktycznych, a w szczególności oceny przyczyn wypowiedzenia umowy i braku związku z pełnioną funkcją związkową może zatem wynikać dopuszczalność oddalenia roszczenia o przywrócenie do pracy w oparciu o art. 8 k.p. w związku z art. 477¹ k.p.c. i zasądzenie w to miejsce odszkodowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2017 r., I PK 221/16, LEX nr 2300172). Ponadto sformułowane przez skarżącego zagadnienie prawne jest oderwane od ustaleń faktycznych dokonanych w sprawie. Sąd Okręgowy odnosząc się na gruncie art. 8 k.p. do przeszkód przemawiających przeciwko przywróceniu powoda do pracy wskazał między innymi, że w jego ocenie część z przyczyn wskazanych w wypowiedzeniu umowy o pracę mogło być potraktowane jako ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych. Odniósł się szerzej do sposobu wykonywania przez powoda pracy jako urzędnika państwowego, wykonującego kontrolę podatkową. Stwierdził ponadto, że pracownik działając w zespole, w określonych strukturach organizacyjnych, nie może rażąco naruszać zasad funkcjonowania obowiązujących w takim zespole przez niewykonywanie poleceń przełożonych, czy też prowadzić do powstawania napiętej atmosfery w pracy, do złych relacji pomiędzy pracownikami, czy podziałów, co miało miejsce w związku z funkcjonowaniem związku zawodowego, którego przedstawicielem był powód.

Podkreślić także trzeba - jak wskazał na to Sąd Najwyższy między innymi w wyroku z dnia 9 kwietnia 2019 r., II PK 339/17 (OSNP 2020 nr 2, poz. 12) - że stosowanie art. 8 k.p. (podobnie jak art. 5 k.c.) pozostaje w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności konkretnej sprawy. W oderwaniu od tych konkretnych okoliczności nie można formułować ogólnych dyrektyw co do stosowania tego przepisu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 1967 r., OSPiKA 1968 nr 10, poz. 210, z glosą Z. Ziemińskiego oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia

17 stycznia 1974 r., III PZP 34/73, OSNCP 1975 nr 1, poz. 4; PiP 1978 nr 7, s. 161, z glosami S. Sołtysińskiego i Z. Ziemińskiego, a także wyroki: z dnia 10 lutego 2012 r., II PK 144/11, LEX nr 1167470; z dnia 26 czerwca 2012 r., II PK 275/11, Monitor Prawa Pracy 2012 nr 11, s. 584). Ocena, czy w konkretnym przypadku ma zastosowanie norma art. 8 k.p., mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 września 1999 r., III CKN 339/98, OSNC 2000 nr 3, poz. 58; OSP 2000 nr 4, poz. 66, z glosą A. Szpunara).

Natomiast zastosowanie prawa w konkretnej sprawie to domena podstawy przedsądu wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., na którą to podstawę skarżący nie powołuje się w skardze kasacyjnej.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy oddalił wniosek pozwanej o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, bowiem z treści wniosku zgłoszonego w odpowiedzi na skargę kasacyjną nie wynika, aby pełnomocnik pozwanej domagał się zasądzenia kosztów postępowania kasacyjnego w przypadku nieprzyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Żądanie zasądzenia kosztów w postępowaniu kasacyjnym odnosiło się wyłącznie do wydania przez Sąd Najwyższy wyroku oddalającego skargę kasacyjną. Koszty odpowiedzi na skargę kasacyjną, w której nie wskazano argumentów dotyczących przyczyn kasacyjnych (art. 398⁹ § 1 k.p.c.) uzasadniających odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie mogą być uznane – w razie odmowy przyjęcia skargi do rozpoznania – za koszty celowej obrony w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2015 r., V CSK 353/14, LEX nr 1628961 czy z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, OSNC 2015 nr 7-8, poz. 91).